

Elnök-püspöki beszámoló a zsinat 2017. november 24-i ülésén az Üllői úton

Ecclesia (semper) reformanda et plantanda

Intonáció kontrol

Utolsó elnök-püspöki beszámolómban megkerülhetetlen a szembenézés: vajon mit sikerült megvalósítani mindabból, amit hét évvel ezelőtti indulásomkor, a zsinat előtt elhangzott „intonációban”, egyfajta szerény küldetésnyilatkozatként felvázoltam. Ezért önvizsgálatra indító gyónótükörként idézek egy-egy részletet 2010. november 26-án elhangzott beköszöntőmből:

„Amikor megköszönöm a jelölésekben és szavazatokban megnyilvánuló bizalmat, a bibliaolvasó útmutató mai igéjében keresek tiszta alaphangot induló elnök püspöki szolgálatomhoz: „...a bizalom erőt adna nektek!” (Ézs 30, 15) Bizalmat kaptam és ez a bizalom erőt ad. A kapott bizalmat szeretném megosztani, viszonzni, tovább adni bizalomhiányban szenvedő egyházunkban és világunkban...

Elnök püspöki szolgálatomat első renden moderátori feladatnak tekintem. Küldetésemet abban látom, hogy segítsem a különböző konstruktív egyházi erők, közösségek összehangolását és együttműködését...

Nem hiszem, hogy létezik olyan műszer, amely pontosan mérhetővé tenné egy közösség bizalmi indexét. Így csak remélem, nem tévedek, ha úgy látom: az elmúlt hét év nem a különböző egyházkormányzati szintek rivalizálásáról szólt. Ugyanakkor kár lenne tagadni, hogy akadtak időnként kisebb-nagyobb kommunikációs és kompetenzavarok. Ez abból is következik, hogy egyházunk struktúrája valós nagyságához/kicsiségéhez képest még mindig túlméretezett, túlkomplikált. Bár sokat beszéltünk a „karcsúsítás” szükségességéről, kevés konkrét lépés történt ezen a területen. A 24. órában vagyunk, hiszen küszöbön az általános tisztújítás. De talán ez a zsinati ülés még tehet valamit azért, hogy ne kelljen újabb hat éven keresztül felesleges szervezeti, adminisztrációs túlsúlyt cipelnünk, amely elszívja az energiát egyházunk valódi küldetésétől, az evangélium hirdetésétől, a gyülekezet építésétől...

Hogyan élünk a reformáció500 lehetőségeivel?

A sokszor kötelezőnek vélt „protestáns fanyalgás” helyett, legyen első szavunk az őszinte hála szava az egyház Ura felé, hogy megélhettük és átélhettük ezt a várva-várt jubileumi esztendő. Ennek során a reformáció valóban közügyggyé lett egyházainkban, sőt, hazánkban is. Bár október 31-e nem lett munkaszünet (helyette visszakaptuk a még fontosabb nagypénteki ünnepnapot), az egész esztendőt végigkísérte, átjárta a reformáció ügye. Talán nemcsak én élhettem át a sportaréna színpadán idézett zsolttárs aktualitását: Urunk valóban tágas térre állította a lábunkat... Sok tekintetben megvalósult a reformáció egyik alapvető küldetése: tudatos kilépés az evangélium kincsével a templomok zárt világából az utcák és terek népe felé.

Ezt szolgálták a sokszínű reformációi programok éppúgy, mint a különféle emlékművek, szobrok és kutak, amelyek tágas tereken hirdetik a reformáció ma is aktuális üzeneteit. Fontos lenne, hogy a jubileumi év elmúltával ne vonuljunk vissza a kinyíló tágas terekről „erős váraink” fedezékébe, hiszen jézusi küldetésünk „szerte az egész világba” szól!

Remélem, hogy mindannyiunknak adattak olyan identitásunkat, küldetéstudatunkat erősítő személyes élmények, amelyek erőt adhatnak a következő évekre is. Gondolok itt sok-sok gyülekezeti, iskolai, egyházmegyei, egyházkerületi, országos, protestáns és ökumenikus, határon inneni és túli rendezvényre, amelyek áldásai kisugároznak hétköznapjainkra. Ezek közül kiemelkedett a wittenbergi magyar napok életre szóló élménye.

Ugyanakkor az ünnepi alkalmak felszínre hoztak kibeszélendő és megoldandó teológiai kérdéseket, feszültségeket, amelyeket a jubileum múltával sem szabad szőnyeg alá söpörni. Ebben az összefüggésben újra idézem beköszöntőm néhány ma is aktuális mondatát:

„Meggyőződésem, hogy bölcs egyházkormányzati döntések csak komoly teológiai megfontolások nyomán szülehetnek. A teológia az egyház tudománya. Iránytűje nélkül az egyház hajója csak sodródik, kiszolgáltatva az éppen aktuális széljárásnak... Döntő, hogy az egyházi szolgálat prioritásait ne külső erők szabják meg, hanem felülről kapott bölcsesség vezessen minket...”

Kié a reformáció?

Alapvető teológiai igazság, hogy a reformációt nem lehet, nem szabad kisajátítani! A reformáció ugyanis az egész anyaszentegyház megújítását szolgálja, az egyház Urának ügye, aki Lelkével megőrzi és megújítja egyházát.

Ha őszinték vagyunk, az utóbbi hónapokban gyakran frusztrált minket, hogy a reformációi jubileum nemcsak Luther Mártonról és rólunk, evangélikusokról szólt. Valóban akadtak zavaró aránytévesztések. Néha úgy éltük meg, hogy református testvéreink „privatizálják” az ünnepet, és ennek következtében a médiában a református szó olykor a reformáció szinonimájává lett...

Közösen tartott zsinatunk pusztá ténye, 500 év után (!), mindenképpen pozitívum. Ugyanakkor sem előkészítésében sem megvalósulásában nem volt mentes a feszültségektől. Szükséges és kívánatos lenne őszinte teológiai párbeszédet folytatnunk református testvéreinkkel. Továbbá fontos lenne, hogy a békés egymás nélkül és egymás mellett élésen túllépve, rendszeresebben gyakoroljuk a konkrét együttműködést, együttélést, többek között a valódi úrvacsorai közösséget. Hála Istennek, mindez a gyülekezetek szintjén, sokfelé jól működik, de felsőbb szinten kísért olykor az üres formalitás veszélye...

Szintén kényes kérdés, de feltétlenül tisztázandó a lutheri kettős kormányzás mai értelmezése, hiszen kár lenne tagadni, hogy ezen a területen is voltak és vannak zavaraink. Számos nagyszerű program valósult meg a kormányzati reformáció emlékbizottság támogatásával, amiért nem szervilizmus, ha őszinte köszönetet mondunk az emlékbizottság

vezetőinek, természetesen beleértve a miniszteri biztost, aki hatalmas munkát végzett, és akit egyházunk, zsinatunk „biztosított”...

Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy a bizottság által szervezett nemzeti megemlékezésre nem sikerült igazán megtöltenünk a Papp László Sportarénát október 31-én. A háttérben ezen a ponton is, kimondva, kimondatlanul, de ott lapult az alapkérdés: kié is valójában ez az ünnep?! Akadtak olyanok, akik úgy vélték, hogy nem szabad feladni a helyi, gyülekezeti istentiszteleteket egy központi rendezvényért, amelyen komoly szerepet kaptak a politikusok beszédei is.

Ez az kiélezett „vagy-vagy” szembeállítás valójában felesleges feszültségkeltésnek bizonyult, hiszen a központi rendezvény délután 3-ra véget ért. Így megmaradt a szabad lehetőség a munkanapon különben is alkalmasabb esti ünnepi istentiszteletek méltó megtartására. Ezzel sokan éltek is, és hála Istennek, sokféle megteltek templomaink.

Ezzel együtt nem szeretném lesöpörni a valós teológiai feszültséget, amit kezelni kell, amikor ilyen mértékben kapcsolódik össze egyház és állam közös ünneplése, ezúttal éppen a reformáció apropóján, ráadásul a közelgő parlamenti választások induló kampányidőszakában...

Természetesen öröm, ha felelős politikai vezetőink nyíltan és őszintén megvallják keresztény hitüket. Ugyanakkor ebből nem következik automatikusan, hogy „viszonzásul, cserében” az egyháznak is feltétel nélkül kell támogatnia mindenben a kormányzat politikáját, hiszen ezzel feladnánk Istentől kapott felelős, prófétai küldetésünk szabadságát. Jó esetben, egy valóban bölcs kormányzat kifejezetten igényli, de legalább is meghallgatja és megfontolja az egyház prófétai hangját, különösen a kényes és fontos morális kérdésekben.

Kik végzik az egyházi szolgálatot?

Ez bizony igazi dilemma volt már hét éve, és aktuális probléma maradt napjainkban is. 2010 novemberében ezt írtam:

„Halasztást nem tűrő prioritás egyházunkban a lelkészek hivatásgondozása, a minőségi továbbképzés, a szakszerű lelkigondozás, valamint családbarát rekreáció szervezett biztosítása a hűséges munkában elfáradt/megfáradt szolgatársaink számára.

Ugyancsak fontos a nem lelkészi munkatársak, presbiterek megkezdett képzésének kiszélesítése és elmélyítése. Kívánatos, hogy a következő hatéves ciklusra a már ilyen módon is felkészített szolgatársak kapjanak bizalmat.”

A mérleg ebben a kérdésben is ellentmondásos. Pozitívum, hogy mindhárom egyházkerületben folyik rendszeres és szervezett hivatásgondozás. De miközben országosan működik a továbbképzést és részben a lelki töltődést is segítő Evangélikus Lelkészakadémia, egyházmegyei szinten sok helyütt komoly krízisbe kerültek a lelkészi munkaközösségek a növekvő hitoktatási terhelés miatt. Bár az EHE-n már több a hitoktató szakos hallgató, mint a lelkészjelölt, még mindig kevés a szakképzett munkatárs, és hosszabb távú finanszírozásuk sem igazán megoldott.

Reménység, hogy a lelkeszi életpályamodell mellett készül a hitoktatói életpályamodell is. De mindezek fenntartható finanszírozása újra meg újra felveti anyagi függőségünket a mindenkori kormányzattól, valamint a gyülekezeti tagok egyházfenntartói áldozatvállalásának komoly problémáját. Ebben a kérdésben naivitás az 1 %-os adófelajánlások bármiféle reformjától és annak reklámozásától várni a megoldást. Sokkal inkább a bibliai tizedről kellene végre felelősen elgondolkoznunk...

Ami az úgy nevezett világi, tehát nem ordinált munkatársak képzését illeti, bűnbánattal kell megvallanunk, hogy a hét éve megfogalmazott kívánalom, „...*a következő hatéves ciklusra felkészített szolgatársak kapjanak bizalmat*”, továbbra is csak vágyálom, illetve megvalósítandó terv maradt, bár többféle ígéretes presbiter és munkatársképzés folyik egyházunkban.

„Semper” zárójelben

A beszámoló címében idézett jól ismert, mára kissé el is koptatott lózungban (semper reformanda) zárójelbe került a „semper”, azaz „mindig” szócska. Meggyőződésem ugyanis, hogy az egyházat nem kell állandóan javítgatni, foltozgatni, a pillanatnyi vélt vagy valós igények, érdekek szerint „korszerűsíteni”. Az egyházat ugyanis Luther tömör hitvallása szerint Isten élő és ható igéje teremti meg: „Ecclesia creatura verbi”! Az Ige viszont, ahogy erről Márton napon, a Deák téren is hitet tettünk a jubileumi évet lekerekítő és továbbblendítő „500 plusz” ünnepünkön, „örök kincsünk”, ami nem szorul állandó reformálásra.

Ugyanakkor utolsó elnökpüspöki beszámoló mottószerű címét tudatosan kiegészítettem Henry Mühlenberg, 18. századi német gyülekezetplántáló lelkész hitvallásával, aki szerint „Ecclesia plantanda”, magyarul: az egyház plántálandó.

Természetesen erre is vonatkozik a zárójeles „semper”, vagyis nem lehet mindig és mindenütt gyülekezetet plántálni. Ahogy a prédikátor is bölcsen figyelmeztet: „Megvan az ideje az ültetésnek...” (Préd 3, 3) Meggyőződésem, hogy zsinatunk egy évvel ezelőtt felismerte az Istentől kapott időt, a „kairoszt”, amikor határozatot hozott új egyházközségek alapításnak elindításáról, és ezzel új lendületet adott a már több helyütt évek óta folyó hűséges gyülekezetépítő munkának.

Ezt az ígéretes folyamatot tovább katalizálta a miniszterelnöknél 2016. decemberében tett látogatás nyomán biztosított kormányzati céltámogatás, amely lehetővé tette, hogy a főváros peremén, négy helyen (Budakeszi, Káposztásmegyér, Pestszentimre, Soroksár) saját lelki otthonhoz juthassanak a szárbá szökkenő gyülekezetplántálások.

Természetesen ezeken a helyeken is döntő, hogy az emelkedő templomfalakkal együtt épüljenek az élő kövek is. Létkérdés, hogy találjunk erre a speciális missziói szolgálatra elhívott, elkötelezett és felkészített gyülekezetplántáló lelkészeket, munkatársakat. Külön köszönet a zsinatnak, hogy ezeknek a munkatársaknak és gyülekezeteknek a finanszírozását, a tavalyi határozat szellemében, középtávon, előre tervezett és felelős módon egyházunk költségvetésében biztosítja.

Újra csak idézem hétévvvel ezelőtti reménységemet, ami hála Istennek, nem szégyenült meg: „*A humánerőforrásnak ez a fokozott megbecsülése előfeltétele annak, hogy a döntő többségében jól működő és fejlődő intézményhálózatunk mellett, a gyülekezeteinkben folyó közösségépítés is felszálló ágba kerüljön. Hiszem, hogy a krisztusi értékekben gazdag, missziói lelkiületű, azaz sokszínű, nyitott és befogadó egyháznak, gyülekezetnek van jövője, ahol minden nemzedék otthonra, közösségre találhat...*”

Bocsánatkérés, hála és köszönet

Amikor leteszem elnök püspöki szolgálatomat, megvonva a hét esztendő végső mérlegét, nem lehet más a záróakkord, mint az őszinte bocsánatkérés, hálaadás és köszönet hármashangzata.

Bocsánatot kérek, ha bárkit megbántottam, ha akkor szóltam, amikor bölcsen hallgatnom kellett volna, és akkor hallgattam, amikor viszont felelősen meg kellett volna szólalnom. Külön is kérem a déli egyházkerület népének megértését, ha ez elmúlt években nem jutott annyi idő, figyelem és erő rájuk, amennyire szükség lett volna. Talán a következő félévben, nyugdíjba vonulásomig, még sikerül ebből az adóságból valamit törlesztenem...

Az őszinte bűnbánat után tiszta szívből mondok hálát Istennek, hogy minden emberi gyengeségem, vezetői alkalmatlanságom ellenére felhasznált szolgálatában, egyházunk építésében. Külön ajándékként élem meg, hogy aktív szolgálati időm végére megélhetem azt a csodát, hogy nem kevés sorvadozó, előregedő gyülekezetünk mellett, néhány ígéretes friss hajtás is mutatkozik egyházunk kertjében. Óvjuk őket a kiszáradás, a fagy és egyéb kártevőktől... Hálás vagyok továbbá azért is, hogy ezt a beszámolómat immár egyházunk megújult központjának korszerű épületében terjeszthetem a zsinat elé.

S végül, de nem utolsó sorban, köszönetet mondok Munkatársaimnak, Elnöktársaimnak, a Zsinat Tagjainak és az Országos Iroda Igazgatójának és minden Dolgozójának sokéves hűséges szolgálatukért és támogató szeretetükért,

Megválasztandó Utódom szolgálatához sok erőt, bölcsességet és áldást kívánok azzal a prófétai igével, amellyel én is elindultam hét évvel ezelőtt: „*a bizalom erőt ad...*” (Ézs 30, 15)

Gáncs Péter